

ERANTZUNAK

GEREZIAK

Jaki gozo guztiek beren aberri txiki eta partikularra dute gure lurralde guztian barrena. piperrak Gernikan, babarrunak Tolosan, barraskiloak Gasteizen, txakolina Getarian edota esparragoek Nafarroako Erriberan aurkitzen dute sorterririk biribil eta maitatuena. Modu berean, gereziek, **girizi** edo **keixek**, Lapurdiko Itsasun dute aberririk handiena eta bertan ospatzen da urtero maiatzaren 15ean hasi eta ekainaren 15era bitartean Gerezien Azoka. Hantxe bildu, saldu eta dastatzen dira azken urteetako haizete handiek botatzen ez dituzten loreetatik sortutako **Xapatak**, **Peloak** eta **Beltxak** izeneko barietateak.

Hala ere, ez pentsa Itsasu denik Euskal Herriko gerezi leku bakarra, badira oso ezagunak diren beste hainbat leku: Milagro, Etxauri, Barakaldo,... Bada, beraz, non aukeratu.

Gereziaren historia ez da baina Euskal Herrian hasi eta amaitzen. Aran, muxika, almendra eta basaranaren lehengusu diren fruitu hauek *Prunus* generokoak dira eta gaur egun landatzen diren barietate guztiak, Asia zaharreko mendebaldean dute jatorria, hegaztien zein gizakien migrazioengatik Europara eta mundu osora hedatu badira ere. Gerezia izena ostera, Irango *kirash* izenetik etorritako *kerasos* hitz grekotik dator. Ez gerizpe eta ez itzalpe, beraz.

Plinio zaharrak, lehenengo mendean zortzi gerezi mota aipatzen zituen, baina gaur egunean, gozo eta garratzen artean 1.200 klase baino gehiago ezagutzen da. Gehienak C eta A bitaminetan aberatsak dira, gluzido eta potasioan, berriz, apartak. Edonorentzat dira gomendagarri %80 urez eta %15 azukrez osaturik baitaude eta, gainera, energia askorik ematen ez dutenez, ez dute batera gizentzen. Konparazio baterako, gereziz bakarrik elikatu behar bagenu, egunean 7 kilo jan beharko genuke gure behar kalorikoak asetzeko. Osasun aldetik, gainera, onak dira besteak beste; odoleko kolesterol maila jaisteko; odola garbitzeko; hanturari eta erreumari aurre egiteko; zenbait gaixotasunetatik babesteko, minbizia esate baterako;.... baina oso diuretikoak ere badira.

Bestalde, gerezia zuhaitzetik sortu bezala jaten da, batez ere; baina asko dira gereziekin presta daitezkeen jakiak: marmelada, jalea, konpota, sorbetea, izozkia, mazedonia, gingak, pastiza, Kirsch-a (gerezien hezurrarekin eginiko likorea)... Bitxikeria gisa, ez ahaztu gerezien txortenekin eginiko infusioak sexurako gogoak suspertzen omen dituela.

Horrenbestez, lasai jan nahi adina gerezi, baina hori bai, badaezpada ere, hona hemen aholku pare bat; bata, jan aurretik uretan pasa eta, bigarrena, gereziak jan eta gero ez urik edan, korrika eta presaka komunera joan nahi ez baduzu, behintzat.

1.- Testuko informazioa kontuan hartuz, zein aukera da egokiena?
(0,40, oker erantzunez gero, -0,40)

- a) Gereziari buruzko pasarte narratibo-historikoak.
- b) Gereziari buruzko deskripzio bat.
- c) Gerezien ezaugarriei buruzko iritzi bat.
- d) Gereziaren inguruko hainbat datu.
- e) **Euskal Herrian eta gure bizitzan gereziek duten garrantziaren aipamena.**

2.- Zein da testuaren egitura? Zenbat zati eta nondik nora zati bakoitza? (1)

- **Sarrera:** 2 lehenengo paragrafoak. Euskal Herriaren eta gerezien arteko lotura agertzen zaigu.
- **Garapena:** 3, 4 eta 5. Paragrafoak. Gereziaren historiaren berri ematen zaigu; gerezi moten eta gerezien ezaugarrien berri ematen zaigu; osasunerako duten balioaz hitz egiten zaigu; eta azkenik, jaki gisa zein erabilera dituen adierazten zaigu.
- **Bukaera:** gereziak jateko orduan aholku pare baten berri ematen zaigu.

3.- Ba al du tesirik testu honek? Zein? Erantzuna arrazoitu. (1)

- Testu honek ez du tesirik, gerezien inguruko informazio testu bat (**azalpena**) baita. Tesia argudio oinarritzat duten testu tipoetan ageri da. Bestalde, Idazlearen helburu nagusia euskal irakurleak gerezien inguruan duen ezaguera areagotzea da.
- Horrez gainera, testuaren ezaugarriak ez datoz bat argudiozko testu tipoen gainerako ezaugarriekin: pertsonen erabilera, modalizazioa, lexikoa eta sintaxia,....

4.- Atera paragrafo bakoitzaren ideia nagusia: (0,60)

- 1.- Lapurdiko Itsasu gerezi lekua da eta horregatik, gerezia asko estimatzen dutenez, urtero udaberri amaieran Gerezi Azoka antolatzen dute.
- 2.- Itsasu ez ezik, Euskal Herriko beste hainbat leku ere ezagunak dira gereziei esker
- 3.- Gerezia berez Asia zaharreko mendebaldean du bere jatorria, eta hegazti zein gizakien migrazioari esker iritsi zen gureganaino.
- 4.- Hasiara batean 8 gerezi mota zeuden, baina egun 1.200 klase baino gehiago daude. Osasunerako guztiak dira onak, besteak beste, odola garbitzen edota hainbat gaixotasun saihesten laguntzen baitute.
- 5.- Gereziarekin jaki mota asko presta daitezke, batez ere, azken-burukoak.

- 6.- Gereziek pixagale handia ematen dute, batez ere ura edaten badugu.

5.- Testuko hitz hauen sinonimo bana eman: (0,5)

Aukeratu: hautatu	Hedatu: zabaldu
Ostera: aldiz	Hitz: berba
Apartak: ezin hobeak	Osaturik: eginak
Jaisteko: gutxitzeko	Ahaztu: ahantzi
Suspertzen: areagotzen	Lasai: patxadaz

Oharra: zehaztu diren sinonimoez gainera, besteren bat ere ontzat emango da testuinguruarekin bat badator.

6.- Atzizki / aurrizki hauek kontuan hartuz, sortu hiruna hitz gehiago aurrizki / atzizki berberarekin, adibidean bezala: (0,5)

ANIZTASUN: batasun, askatasun, maitasun,...

EKARPEN: aldarrikapen, egokitzapen, burutapen, sentipen, ikuspen,...

BEREZIKI: ederki, espresuki, zehazki, ederki, poliki, ... Aditzondoak soilik; "beroki"ren gisakoak ez dira ontzat emango.

KOMUNIKAZIO: konparazio, manifestazio, erreakzio, exekuzio,...

DESAGERTU: desegin, desitxuratu, desberdindu, desbideratu, deskonposatu, ... ("DES" + aditza).

BELAUNALDI: eguraldi, aisialdi, baraualdi, estualdi, egonaldi,...

7.- Aldaketa morfosintaktikoak eginez berridatzi honako esaldiak esanahia aldatu gabe; eta zehaztu zein motatakoa den esaldi bakoitza, adibidean bezala: (1p)

(kontzesiboa, baldintza, kausala, denborazkoa, erlatibozkoa, **moduzkoa**)

*Baina bizitzako hainbat arlotan **bezala**, egokiena erdiko bidea litzateke. (moduzkoa)*

Baina bizitzako beste arlotan gertatzen den moduan, egokiena erdiko bidea litzateke.

- Fenomeno honek komunikazioa **errazten badu ere**, ondorio kaltegarriak sor ditzake. (Kontzesiboa)

Fenomeno honek nahiz eta komunikazioa erraztu,...

- Ingelera gurean sartzeko modua **zaindu ezean**, ondorio kaltegarriak sor daitezke. (Baldintza)

Ingelera gurean sartzeko modua zaintzen ez bada,...

- Gure hizkuntza lantzen jarraitu behar dugu, kultura eta hizkuntza guztiek leku eta funtzio bat **baitute** mundu honetan. (Kausala)

...funtzio bat dute-eta...

- Ingelera, azken hamarkada hauetan izugarri **zabaldu den hizkuntza**, ezinbestekoa da nazioartean. (Erlatibozkoa)

...zabaldutako hizkuntza... // Azken hamarkada hauetan izugarri zabaldu den ingelera...

- Kulturen arteko errespetua barneratzen ez **dugun bitartean**, hizkuntza asko arriskuan egongo dira. (Denborazkoa)

Kulturen arteko errespetua barneratzen ez dugun arte,...

Oharra: berridazketetan beste aukera batzuk ere ontzat emango dira, menpeko esaldi motaren zentzua errespetatzen bada.

8- IDAZLANA: 200 hitz inguru erabiliz ondorengo galderari erantzun (iritzi artikulua):

Zure ustez euskarak ba al du etorkizunik? (5p)

Hona hemen hainbat ideia solte gai horren alde edo kontrako iritzia garatzeko :

- Euskarak duen hiztun kopurua.
- Teknologia mailan euskarak egin dituen aurrerapenak.
- Arrazoi historikoak.
- Euskaldunon borondatea.
- Euskarak gure gizartean duen alderdi praktikoa.
- “Ekologia” (errespetu) arrazoiak.
- ...

Idea horiez gainera, norberari bururatzen zaizkionak ere erabil daitezke.

Proposamen gisa, idazlana zuzentzeko irizpideak:

Ebaluazio irizpideak	Adierazleak	Oso ondo	Ondo	Gaizki
Egokitasuna (2p)	Testua ongi egokitzen zaio atazak planteatutako helburuari.			
Koherentzia eta kohesioa (3p)	<ul style="list-style-type: none"> • Testuak egitura argia eta zehatza du. • Gaiari lotutako iritziak adierazten ditu. • Informazio esanguratsua ematen du. • Ideiak ondo garatuta daude eta elkarri lotuak. • Lokailu eta testu antolatzaile egokiak erabiltzen ditu. • Esaldien ordena egokia da eta izenordainak eta anaforak ongi erabiltzen ditu. • Ondo erabiltzen ditu puntuazio zeinuak. • ... 			